

Олена Агапова

Ph.D., завідувачка лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності Національного наукового центру “Інститут судових експертиз ім. засл. проф. М. С. Бокаріуса” (Харків, Україна), провідна наукова співробітниця Ризького університету імені Страдіня (Рига, Латвія)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1024-0238>
Web of Science Researcher ID: AAB-6227-2022
agapova-lena@ukr.net

УДК 342.9

ПРО ЗМІНИ У ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТІВ

Анотація. У статті розглядається інститут дисциплінарної відповідальності судових експертів, надається його сучасна характеристика на основі нормативно-правового аналізу та наголошується на необхідності удосконалення дисциплінарного процесу.

Метою статті є аналіз сучасного стану правового регулювання та шляхів удосконалення застосування інституту дисциплінарної відповідальності до судових експертів. Аналіз судової практики дав змогу визначити проблемні місця у механізмі притягнення до дисциплінарної відповідальності судових експертів, а також на необхідності деталізувати процедуру дисциплінарного провадження. Розглянуто діяльність Міністерства юстиції України, представників експертної спільноти, виконавців проекту “*Право-Justice*” та інших стейкхолдерів, які безпосередньо опікуються питаннями покращення і функціонування інституту дисциплінарної відповідальності експертів. Досліджено Закон України “Про внесення змін до закону України ‘Про судову експертизу’ щодо удосконалення організаційно-управлінського забезпечення судово-експертної діяльності”, що частково врегулював спірні питання щодо дисциплінарної відповідальності судових експертів.

Обґрунтовано, що визначені у Законі України “Про судову експертизу” дисциплінарні проступки потребують подальшого детального розгляду, опису таких учинків для правильної кваліфікації та встановлення ознак дисциплінарного проступку. Щодо окремих дисциплінарних проступків надано стислу характеристику й опис. У ролі рекомендацій щодо покращення функціонування інституту дисциплінарної відповідальності запропоновано: 1) надати розгорнуту характеристику дисциплінарних проступків; 2) визначити механізм розслідування, аналізу доказів, повідомлень, скарг про порушення та проведення незалежного розслідування; 3) забезпечити право на захист судового експерта, права на висловлення власної позиції стосовно дисциплінарного порушення та ін.

У висновках авторка пропонує здійснювати подальші дослідження у сфері пошуку найбільш оптимального механізму дисциплінарної відповідальності та заходи, які необхідно враховувати для удосконалення дисциплінарного процесу щодо судових експертів.

Ключові слова: публічне адміністрування; дисциплінарна відповідальність; судові експерти; сфера юстиції.

Гарантування доброчесності суб’єктами публічної адміністрації є свідченням ефективної і функціональної системи, де навіть у випадку виявлених порушень існують правові інструменти та механізми відновлення порушених

прав. Одним із засобів реагування на випадки недоброчесної поведінки є інститут дисциплінарної відповідальності, що забезпечує оперативне реагування на потенційні порушення правових, професійних та етичних правил співробітниками підприємств, установ та організацій у відповідній галузі. Можна з упевненістю зазначити, що недоброческа поведінка та помилки судових експертів загрожують встановленню істини у справах і забезпеченню верховенства права.

У контексті дослідження дисциплінарної відповідальності варто зробити наголос на тому, що забезпечення високих стандартів якості, незалежності й об'єктивності експертних висновків є специфічними ознаками, що притаманні тільки судово-експертній діяльності і відрізняють цей вид діяльності від інших. Застосування дисциплінарної відповідальності у сфері експертного забезпечення правосуддя внаслідок дій або бездіяльності експертів впливає одночасно і на результати провадження судово-експертної діяльності, і на імідж експертної установи. Утім, умови й межі застосування дисциплінарної відповідальності до судових експертів є предметом активної дискусії в експертній спільноті, адже й досі залишається незрозумілим механізм застосування дисциплінарного стягнення, що регламентується на рівні різних за юридичною силою нормативно-правових актів.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану правового регулювання та шляхів удосконалення застосування інституту дисциплінарної відповідальності до судових експертів.

Аналізуючи юридичну відповідальність суб'єктів публічної адміністрації, Р. Мельник і В. Бевзенко підкреслюють, що у чинному законодавстві залежно від виду суб'єкта публічної адміністрації може застосовуватися: конституційна відповідальність; кримінальна відповідальність; адміністративна відповідальність; дисциплінарна відповідальність; матеріальна відповідальність і цивільно-правова відповідальність. Вчені роблять висновок, що компетенція будь-якого суб'єкта публічної адміністрації завжди чітко унормована, повинна мати підзаконний характер¹, а також здійснюватися на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ч. 2 ст. 19 Конституції України²). Загалом підтримуючи цю думку, зазначимо, що діяльність судового експерта установи має не тільки регламентацію на рівні законів України, а й унормована на рівні підзаконних і локальних нормативно-правових актів. У сфері експертного забезпечення правосуддя передбачена дисциплінарна відповідальність судових експертів, проте існує нагальна проблема у визначенні оптимального механізму її застосування та закріплення на рівні закону.

На переконання К. Іноземцевої, процес кадрового забезпечення судової системи, безперечно, повинен базуватися на кадровій політиці та конституційних засадах прозорості, демократичності, рівних можливостях, верховен-

¹ Р. Мельник, В. Бевзенко, *Загальне адміністративне право: навчальний посібник* (Bairе 2014) 376.

² Конституція України: Закон України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 16.09.2023).

стві права та законності, неупередженості й об'єктивності³. Цілком поділяючи цю ідею, зазначимо, що саме з цих засад будується кадрова політика й у сфері експертного забезпечення правосуддя.

Водночас неможливо оминати увагою думку О. Олійника про те, що судовий експерт як самостійний учасник процесу після дослідження матеріальних об'єктів, що містять інформацію про обставини справи, має право вказувати у висновку на виявлені під час проведення судової експертизи факти, що мають значення для справи та з приводу яких йому не були поставлено питання. Як відомо, питання, що ставляться до судової експертизи, – це версія обставин справи, як її бачить та інтерпретує сторона (слідчий, потерпілий, обвинувачений, його захисники тощо), з ініціативи якої призначено судову експертизу. Об'єктивність експертного дослідження полягає саме в тому, що експерт не пов'язується у своєму дослідженні лише цією версією, а встановлює за допомогою спеціальних знань усі обставини справи в межах інформації, яку містять досліджувані ним об'єкти. Нерідко з'ясування за допомогою спеціальних знань нових обставин сприяє встановленню об'єктивної істини в справі, яка зовсім не збігається з первісною версією, для з'ясування якої було призначено експертизу⁴.

У своїй спільній статті Є. Демидова, О. Домашенко, І. Колеснікова та К. Латиш звертають увагу, що якщо експерт перебуває у трудових відносинах зі спеціалізованою експертною установою та є її співробітником, сторона, яка залучила його, суд має право повідомити цю установу про факт невиконання чи неналежного виконання експертом своїх обов'язків і, як наслідок, застосовувати до нього заходи дисциплінарного впливу⁵.

Наголошує на необхідності чіткого розподілу відповідальності між судовим експертом та установою, де працює експерт, учений О. Дорошенко. Він підкреслює, що необхідно пам'ятати головне: за правильність висновку несе відповідальність експерт, а не установа, в якій він працює⁶.

У Конституції України міститься імперативна норма, якою визначено, що відповідальність за діяння, які є дисциплінарними правопорушеннями, визначаються виключно законом (п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України). У процесі тлумачення цієї норми судді Конституційного Суду України у рішенні від 30 травня 2001 р. № 7 вирішили, що заборонено врегульовувати питання притягнення осіб до юридичної відповідальності підзаконними нормативно-правовими актами та встановили, що лише Верховна Рада України у відповідному законі має право визначати, яке правопорушення визнається, зокрема, дисциплінарним та іншим правопорушенням чи злочином, та міру відповідальності за нього⁷.

³ К Іноземцева, 'Кадрова політика в системі судоустрою як основа якісного правосуддя' (2019) 8 Правові новели 76–81.

⁴ О Олійник, 'Сучасний теоретичний вимір принципів адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності' (2015) 1 Науковий вісник публічного та приватного права 101–7.

⁶ О Дорошенко, 'Проблеми організації та проведення судової експертизи при захисті прав інтелектуальної власності' (2008) 2 Інтелектуальна власність 41–5.

⁷ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства "Всеукраїнський Акціонерний Банк" щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини

Загальні положення щодо притягнення судового експерта до відповідальності передбачено у Законі України “Про судову експертизу”⁸. Згідно зі ст. 14 судовий експерт на підставах та в порядку, передбачених законодавством, може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку. Із позитивної сторони слід відзначити норму щодо дисциплінарної відповідальності судового експерта, адже це є одним із важливих засобів забезпечення законності та дисципліни у сфері експертного забезпечення правосуддя. Утім, саме нормами підзаконного нормативно-правового акта, а саме наказом Міністерства юстиції України “Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів” (далі – ЦЕКК)⁹ унормовано питання щодо наділення ЦЕКК компетенцією розглядати питання дисциплінарної відповідальності судових експертів. Інакше кажучи, ЦЕКК є органом, який здійснює дисциплінарне провадження, надає оцінку діям судових експертів, ухвалює рішення щодо дисциплінарної відповідальності судового експерта тощо. Принагідно зазначимо, що відповідно до ст. 5 Закону України “Про судоустрій і статус суддів”¹⁰ делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами повністю суперечить Конституції України, законам України та принципу верховенства закону.

Аналіз судової практики свідчить як про випадки розгляду судами справ щодо недобросовісної поведінки судового експерта, так і про відновлення порушених прав експертів унаслідок незаконних рішень ЦЕКК про притягнення до дисциплінарної відповідальності. Непоодинокими були випадки звернення судовими експертами до суду щодо оскарження рішень ЦЕКК про притягнення до дисциплінарної відповідальності та застосування дисциплінарного стягнення.

Прикладом відновлення порушених прав судового експерта стала постанова Верховного Суду України від 30 серпня 2022 р. у справі № 640/27721/20. Верховний Суд дійшов висновку, що ні Закон України “Про судову експертизу”, ні наказ Міністерства юстиції України “Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів” не містять норми, де б визначались діяння, які є дисциплінарними правопорушеннями, або діяння за вчинення яких експерт міг би притягуватись до дисциплінарної відповідальності¹¹.

першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) від 30 травня 2001 р. № 7-рп/2001 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-01#Text>> (дата звернення: 16.09.2023).

⁸ Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. № 4038-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/go/4038-12>> (дата звернення: 16.09.2023).

⁹ Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів: наказ Міністерства юстиції України від 3 березня 2015 р. № 301/5 <<https://zakon.rada.gov.ua/go/z0249-15>> (дата звернення: 16.09.2023).

¹⁰ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>> (дата звернення: 16.09.2023).

¹¹ Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду у справі від 30 серпня 2022 р. № 640/27721/20 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/105973863>> (дата звернення: 16.09.2023).

У цьому спорі під час проведення експертизи судовим експертом було використано метод проведення комплексної комісійної експертизи з ідентифікації особи за ознаками зовнішності (портретної, психологічної експертизи та криміналістичного аналізу ходи), що не відноситься до предмету, кола завдань і методик судово-психологічної експертизи. За загальним правилом, використання ненадійних або неперевіраних методів, що не мають наукового обґрунтування, або не є визнаними у відповідній галузі судової експертизи, є недопустимим. Цілком логічно, що це призведе до неточних, ненадійних і хибних результатів, що негативно може вплинути на експертне забезпечення правосуддя.

Повертаючись до обґрунтувань сторін у справі, членами ЦЕKK було встановлено, що методики комплексних досліджень з ідентифікації особи за ознаками зовнішності (криміналістичного аналізу ходи) – відсутні, тому висновок експертів-психологів потребує аргументації саме у межах предмету судових психологічних досліджень. Грунтуючись на цих доводах, ЦЕKK вирішено притягнути судового експерта до дисциплінарної відповідальності та застосувати дисциплінарне стягнення у вигляді попередження. За результатами розгляду обставин справи Верховний Суд дійшов висновку про незаконність застосування дисциплінарного стягнення до судового експерта у зв'язку з відсутністю належного правового регулювання в Законі України “Про судову експертизу” підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності та заборони притягувати до відповідальності на підставі підзаконних нормативно-правових актів, що встановлено у п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України.

З огляду на результати справи Міністерство юстиції України активізувало роботу у напрямі внесення змін до нормативно-правових актів з питань дисциплінарної відповідальності судових експертів. Варто зауважити, що подібні рішення судів ухвалювались до Закону України “Про внесення змін до закону України ‘Про судову експертизу’ щодо удосконалення організаційно-управлінського забезпечення судово-експертної діяльності”¹² та внесення змін до статті щодо відповідальності судового експерта і доповнення переліку дисциплінарних проступків.

Варто погодитися з думкою директора Директорату правосуддя та кримінальної юстиції О. Олійника, що орган, якому делеговані повноваження здійснювати дисциплінарне провадження, не може дублювати та реалізувати функції, притаманні суду. Він наголошує на неможливості поєднувати два види дисциплінарної відповідальності, першу – за порушення законодавства про працю, вчинені працівником експертної установи, щодо яких керівник судово-експертної установи застосовує відповідні дисциплінарні стягнення, а також за вчинення дисциплінарного проступку судовим експертом за неналежне виконання професійних обов'язків¹³.

¹² Про внесення змін до Закону України “Про судову експертизу” щодо удосконалення організаційно-управлінського забезпечення судово-експертної діяльності: Закон України від 3 листопада 2022 р. № 2716-IX <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2716-20#Text>> (дата звернення: 16.09.2023).

¹³ Законопроект “Про судово-експертну діяльність”: реальність (Міністерство юстиції України, 07.12.2021) <<https://minjust.gov.ua/news/ministry/zakonoproekt-pro-sudovo-ekspertnu-diyalnist-realnist>> (дата звернення: 16.09.2023).

За відсутності належного законодавчого регулювання судово-експертної діяльності, зокрема і з питань дисциплінарної відповідальності судових експертів, Міністерство юстиції України у 2021 р. ініціювало обговорення проекту Закону України “Про судово-експертну діяльність” (реєстраційний номер № 6284)¹⁴. Експертна та наукова спільнота активно обговорювали та обговорюють зареєстрований у Верховній Раді України проєкт № 6284 та ще три альтернативних законопроекти – 6284-1, 6284-2, 6284-3. Щодо останніх трьох законопроектів висловлено зауваження, що вони не відповідають Конституції України у зв’язку з тим, що не розкривають механізму застосування дисциплінарної відповідальності до судового експерта, містять потенційні корупційні ризики у частині функціонування спеціального органу – дисциплінарної комісії і не в повному обсязі визначають зміст інституту дисциплінарної відповідальності у сфері експертного забезпечення правосуддя¹⁵.

Неможливо оминати увагою результати діяльності проєкта “*Pravo-Justice*”, учасники якого звертають увагу на проблеми експертного забезпечення правосуддя, долучаються до законопроектної роботи та ініціюють різні заходи для публічного обговорення питань з експертною та науковою спільнотою. Окремі напрями удосконалення сфери експертного забезпечення правосуддя були висвітлені у підготовленому в межах проєкту посібнику “Узагальнення за підсумками обговорень актуальних питань у сфері судової експертизи (березень–квітень 2023)”. Авторський колектив проаналізував сучасний стан законопроекту № 6284, розробив пропозиції щодо запровадження моделі автоматизованого призначення експерта, акцентував увагу на доцільності створення єдиного органу з кваліфікаційного оцінювання та дисциплінарної відповідальності судових експертів та розглянув інші актуальні напрями розвитку у сфері судово-експертної діяльності¹⁶.

Варто підкреслити, що питання дисциплінарної відповідальності експертів обговорено також під час засідання круглого столу 19 липня 2023 р. на тему “Юридична відповідальність судових експертів: ключові практичні питання”¹⁷ за участю представників Міністерства юстиції України, судових експертів, підпорядкованих різним відомствам, включаючи Міністерство

¹⁴ Проект Закону про судово-експертну діяльність від 5 листопада 2021 р. № 6284 <<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/28242>> (дата звернення: 16.09.2023).

¹⁵ Дивись: Висновок Головного науково-експертного управління на проєкт Закону України “Про судово-експертну діяльність” реєстраційний № 6284-1 від 19 листопада 2021 р. <<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1684157>> (дата звернення: 16.09.2023); Висновок Головного науково-експертного управління на проєкт Закону України “Про судово-експертну діяльність та самоврядування судових експертів” реєстраційний № 6284-2 від 22 листопада 2021 р. <<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1684259>> (дата звернення: 16.09.2023); Висновок Головного науково-експертного управління на проєкт Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про судову експертизу” реєстраційний № 6284-3 від 23 листопада 2021 р. <<https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1684276>> (дата звернення: 16.09.2023).

¹⁶ Узагальнення за підсумками обговорень актуальних питань у сфері судової експертизи: березень–квітень 2023 (*Pravo-Justice*, 2023) <<https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/649/40b/82d/64940b82def1f184084483.pdf>> (дата звернення: 16.09.2023).

¹⁷ Круглий стіл на тему: “Юридична відповідальність судових експертів: ключові практичні питання” (*Союз експертів України*, 20.07.2023) <https://seu.in.ua/last_news/kruglyj-stil-na-temu-yurydychna-vidpovidalnist-sudovyh-ekspertiv-klyuchovi-praktychni-pytannya> (дата звернення: 16.09.2023).

внутрішніх справ, Службу безпеки України, Державну прикордонну службу України та інших стейкхолдерів. Головним підсумком заходу стала пропозиція рекомендувати законопроект № 6284 Комітету з питань правової політики Верховної Ради України взяти за основу, підготувати аргументовані депутатські правки до моменту розгляду у другому читанні та ухвалити максимально обґрунтований законопроект. Можемо позитивно відзначити зацікавленість різних представників, стейкхолдерів та законопроектну діяльність для удосконалення інституту дисциплінарної відповідальності судових експертів.

У контексті формування пропозицій до законопроекту варто звернути увагу на практику функціонування подібних і незалежних дисциплінарних органів у складі Вищої ради правосуддя, Національної асоціації адвокатів України (кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури) та ін. Більшість представників експертної спільноти єдині у поглядах, що існуючий інститут дисциплінарної відповідальності потребує системних змін з урахуванням досвіду функціонування аналогічних дисциплінарних органів у складі інших суб'єктів сфери юстиції, що дасть змогу унормувати процес дисциплінарного провадження у сфері експертного забезпечення правосуддя.

Новелою законодавства, яка частково врегулювала спірні питання щодо дисциплінарної відповідальності судових експертів, є Закон України «Про внесення змін до закону України ‘Про судову експертизу’ щодо удосконалення організаційно-управлінського забезпечення судово-експертної діяльності», де була змінена та доповнена ст. 14, що регламентує відповідальність судового експерта. Зміни набули чинності 1 січня 2023 р. вони передбачають, що судовий експерт може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку. Станом на тепер у статті закону визначено дванадцять видів дисциплінарних проступків, що описують ситуації, які можуть призвести до дисциплінарної відповідальності, вказують на дії або бездіяльність судових експертів, поведінка яких порушує встановлені правила, норми та стандарти.

Так, наприклад, *самостійне збирання матеріалів та вибір вихідних даних для проведення судової експертизи* полягає в активних і несанкціонованих діях судового експерта щодо збору матеріалів для здійснення подальшого аналізу та надання висновку. *Проведення судової експертизи без письмового доручення керівника* – це умисні дії судового експерта, що порушують встановлений Міністерством юстиції України порядок розподілу та призначення судових експертиз, контролю за їх виконанням у строк. Такий вчинок можна розглядати як результат недотримання у процесі роботи встановлених правил, процедур, принципів, а також свідчити про недоброчесну поведінку і наявність корупційних ризиків.

Наступним дисциплінарним проступком, на який важливо звернути увагу, є дії судового експерта *щодо вирішення питань, що виходять за межі його кваліфікації за відповідною експертною спеціальністю, зокрема й питань права*. У цьому випадку дії/бездіяльність судового експерта вказують на ситуацію, коли експерт під час дослідження вирішує питання, що об'єктивно

виходять за рамки його експертної спеціальності і професійної компетенції. Це може бути зроблено як умисно, так і з необережності, при недооцінці експертом своїх знань і досвіду. Результатом такого проступку є недостовірні або недостатньо обґрунтовані дані, які впливають на якість і достовірність висновку судової експертизи. Не менш важливою обставиною, на яку необхідно звертати увагу при оцінці дій судового експерта, – це те, чи не вирішує експерт питання права у межах висновку експерта.

У пункті 6 ч. 3 ст. 14 Закону України “Про судову експертизу” встановлено, що *невиконання судовим експертом, який не є працівником державної спеціалізованої установи, вимог законодавства щодо організації робочого місця судового експерта* означає, що такий експерт не дотримується нормативних вимог і стандартів, що стосуються організації його робочого простору та умов, в яких він виконує експертизи. Видами таких порушень можна вважати: 1) незабезпечення безпеки й ергономіки під час провадження судово-експертної діяльності (небезпечні умови праці, неналежний рівень освітлення, порушення норм і стандартів систем вентиляції, організації робочого місця тощо); 2) використання технічних засобів або обладнання, необхідного для проведення експертизи з порушенням встановлених умов та стандартів його використання; 3) недотримання вимог щодо збереження інформації, документації, доказів, інших матеріалів, а також незабезпечення конфіденційності під час підготовки експертного висновку чи експертного дослідження. Невиконання цих та інших вимог може вплинути на якість, точність і достовірність результатів судової експертизи. Варто зазначити, що цей перелік порушень за цією нормою статті закону не є вичерпним і може бути розширений.

Наступним видом дисциплінарного порушення є *ухилення від перевірки контролюючими суб'єктами діяльності судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ*. Аналізуючи склад цього порушення, можна сказати, що такий експерт намагається уникнути контролю за своєю діяльністю, або намагається заважати процесу перевірки з боку відповідних органів та інституцій. Такі дії можуть включати: 1) відмову від перевірки, або допуску контролюючих суб'єктів для проведення офіційної перевірки; 2) перешкоджання процесу перевірки, що полягає в активних діях або бездіяльності експерта, спрямованих на заважання процесу доступу до матеріалів, доказів, іншої інформації, приховування, видалення або знищення даних, включно з електронних носіїв; 3) недоброчесна поведінка, що полягає у спробах вплинути на представників суб'єктів контролю для підготовки останніми неповних і необ'єктивних актів про результати про перевірку. Враховуючи, що перевірка є важливим інструментом забезпечення якості провадження судово-експертної діяльності, абсолютно недопустимими є прояви зловживань та ухилення від проведення перевірок.

Абсолютно впевнені, що розглянуті дисциплінарні проступки й інші порушення, що закріплені у Законі України “Про судову експертизу” потребують подальшого детального розгляду, опису таких учинків для правильної кваліфікації та встановлення ознак дисциплінарного проступку.

Існування детальної процедури дисциплінарного провадження сприятиме підвищенню довіри до результатів судової експертизи, гарантуванню експертам прозорості, висококваліфікованої процедури розгляду справ про дисциплінарні проступки без зловживань і корупції. Як рекомендації щодо покращення функціонування інституту дисциплінарної відповідальності судових експертів можна запропонувати такі: 1) надати розгорнуту характеристику дисциплінарних проступків; 2) визначити механізм розслідування, аналізу доказів, повідомлень, скарг про порушення та проведення незалежного розслідування; 3) забезпечити право на захист судового експерта, права на висловлення власної позиції стосовно дисциплінарного порушення; 4) гарантувати об'єктивне, прозоре і незалежне дисциплінарне провадження суб'єктом розгляду дисциплінарних проступків; 5) гарантувати співрозмірні санкції, передбачені за дисциплінарний проступок; 6) передбачити добровільне визнання судовим експертом порушення; 7) доповнити перелік дисциплінарних порушень; 8) забезпечити публічність процедур дисциплінарної відповідальності судових експертів.

Повне і вичерпне розуміння складу дисциплінарного проступку також є важливим для розуміння експертами, за які саме дії передбачається відповідальність, що сприятиме добросовісному експерту уникати таких дій або бездіяльності під час провадження експертної діяльності. Вважаємо за доцільне продовжувати наукові дослідження у цьому напрямі.

Висновки. На наше переконання, розроблення прозорості процедури дисциплінарної відповідальності судових експертів за дисциплінарні проступки стане своєрідною гарантією забезпечення добросовісності у сфері експертного забезпечення правосуддя. Існуючий механізм притягнення до дисциплінарної відповідальності потребує системних змін і доповнення. Утім, питання щодо дисциплінарної відповідальності і нині залишаються дискусійними.

Удосконалення інституту дисциплінарної відповідальності судових експертів є важливим завданням для покращення ефективності функціонування сфери експертного забезпечення правосуддя. З цією метою робота у напрямі удосконалення дисциплінарної відповідальності судових експертів може бути здійснена з урахуванням таких заходів:

1. Удосконалення нормативно-правової бази. Подальша робота у напрямі визначення складу дисциплінарних проступків судових експертів для повного й об'єктивного дисциплінарного процесу.

2. Забезпечення об'єктивних механізмів контролю за діяльністю судових експертів і процедур дисциплінарної відповідальності. Вважаємо за важливе звернути увагу на практику функціонування незалежних дисциплінарних суб'єктів у складі інших органів юстиції, що оцінюють наявність або відсутність дисциплінарних проступків. Процедури ж дисциплінарної відповідальності та склад дисциплінарного проступку повинні бути визначені на рівні законодавства, у чіткій та зрозумілій формі.

3. Запровадити комплекс механізмів з підвищення кваліфікації судових експертів. Регулярне навчання судових експертів дасть змогу підвищити

професійні навички, ознайомитись із новими методами та технологіями у сфері судової експертизи, виховати добросчесну поведінку, незалежну від будь-яких зовнішніх впливів.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Melnyk R, Bevenko V, *Zahalne administratyvne pravo: navchalnyi posibnyk* (Vaite 2014) (in Ukrainian).

Journal articles

2. Doroshenko O, 'Problemi organizacii ta provedennia sudovoi ekspertyzy pry zahysti prav intelektualnoi vlasnosti' (2008) 2 *Intelektualna vlasnist* 41–5 (in Ukrainian).
3. Inozemtseva K, 'Kadrova polityka v systemi sudoustroiu yak osnova yakisnoho pravosuddia' (2019) 8 *Pravovi novely* 76–81 (in Ukrainian).
4. Latysh K, Demydova Ye, Domashenko O, Kolesnikova I, 'Sudovyi ekspert yak subiekt sudovo-ekspertnoi diialnosti: pravovyi status' (2022) 5 *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal* 549–553. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/132> (accessed: 15.09.2023) (in Ukrainian).
5. Oliinyk O, 'Suchasnyi teoretychnyi vymir pryntsyypiv administratyvno-pravovoho rehuliuвання sudovo-ekspertnoi diialnosti' (2015) 1 *Naukovyi visnyk publicnogo ta pryvatnoho prava* 101–7 (in Ukrainian).

Websites

6. Kruhlyi stil na temu: "Yurydychna vidpovidalnist sudovykh ekspertiv: kliuchovi praktychni pytannia" (*Soiuz ekspertiv Ukrainy*, 20.07.2023) <https://seu.in.ua/last_news/kruglyj-stil-na-temu-yurydychna-vidpovidalnist-sudovykh-ekspertiv-klyuchovi-praktychni-pytannya> (accessed: 15.09.2023) (in Ukrainian).
7. Uzahalnennia za pidsumkamy obhovoren aktualnykh pytan u sferi sudovoi ekspertyzy. (*Pravo-Justice*, 2023) <<https://www.pravojustice.eu/storage/app/uploads/public/649/40b/82d/64940b82def1f184084483.pdf>> (accessed: 15.09.2023) (in Ukrainian).
8. Zakonoproiekt "Pro sudovo-ekspertnu diialnist": realnist (*Ministerstvo yustytzii Ukrainy*, 07.12.2021) <<https://minjust.gov.ua/news/ministry/zakonoproiekt-pro-sudovo-ekspertnu-diyalnist-realnist>> (accessed: 16.09.2023).

Olena Agapova

ANALYZING LEGAL REGULATION AMENDMENTS REGARDING THE DISCIPLINARY RESPONSIBILITY OF FORENSIC EXAMINERS

ABSTRACT. This article explores the disciplinary responsibility of forensic examiners, providing a contemporary overview based on legal analysis and highlighting the need to improve the disciplinary process. The article aims to analyze the current state of legal regulation and strategies for enhancing the application of disciplinary responsibility to forensic examiners. Analysis of judicial practice has identified problem areas in the mechanism for holding forensic examiners accountable and the necessity to detail the disciplinary procedures. The study examines the practice of the Ministry of Justice of Ukraine, forensic science community members, implementers of the 'Law-Justice' project, and other stakeholders directly involved in improving the functioning of forensic examiners' disciplinary responsibility. The research also investigates Ukraine's November 3, 2022 law '2716IX,' amending the law on forensic examination, which partially addresses contentious issues regarding forensic examiners' disciplinary responsibility.

Олена Агапова

The text argues that the disciplinary offenses defined in Ukraine's law on forensic examination require further detailed examination and description for correct qualification and determination of disciplinary misconduct characteristics. It provides brief descriptions and overviews of specific disciplinary offenses. Recommendations for improving the disciplinary responsibility institution include: 1) providing a comprehensive characterization of disciplinary offenses; 2) defining a mechanism for investigations, evidence analysis, reporting violations, and conducting independent inquiries; 3) ensuring forensic examiners' rights, including the right to defense and the right to express their position regarding disciplinary breaches.

In the conclusions, the author suggests further research to find the most optimal disciplinary responsibility mechanism and considers measures for enhancing the disciplinary process concerning forensic examiners.

KEYWORDS: public administration; disciplinary responsibility; forensic examiners; the field of justice.